

Päivitetty 14.11.2018

Keski-Suomen Elinikäisen ohjauksen strategiset painopisteet vuosille 2017–2018

ja toteutuneet toimenpiteet

1. OHJAAMOTOIMINNAN KEHITTÄMISEN TUKEMINEN

Tavoitteena on, että koko palveluvalikoima (TE-palvelut, kuntien koulu- ja nuorisotoimi, sosiaali- ja terveystoimi, KELA, oppilaitokset ja kolmas sektori) ovat saatavilla Ohjaamossa viitenä päivänä viikossa.

Ohjaamon toiminta edellyttää yhteistä tahtotilaa ja aitoa, toimivaa yhteistyötä. Tämä ei synny itsestään, vaan vaatii kehittämispanosta. Ohjaamon ohjaustyön tulisi muotoutua ”omanlaisekseen”. Lisäksi moniammatillinen yhteinen ohjaus tarvitsee työnohjausta.

Hyvä Ohjaamo-toiminta alueella vaikuttaa laajasti ohjauspalvelujen parantumiseen.

Liittymä Valtakunnallisen ELO-ryhmän tavoitteeseen (2018-2019):

Matalan kynnyksen monialaisten palvelujen edistäminen

- o Ohjaamo-toiminnan edistäminen
- o Ohjausosaaminen

Toteumaa:

Jyväskylän Ohjaamo ja Keski-Suomen alueellinen koordinaatio

Jyväskylän Ohjaamo sijaitsee kaupungin keskustassa. Hankkeen päättymisen (31.8.2018) jälkeen Ohjaamo Jyväskylä sijoittuu kaupungin organisaatiossa Nuorisopalveluihin. Jyväskylän kaupunki on palkannut 1.9.2018 alkaen ohjaamokoordinaattorin sekä 1.11.2018 alkaen nuoriso-ohjaajan, viimeksi mainitun tehtävänä on aktivoida nuorten vertausohjaustoimintaa. Kesäkuuksi 2018 palkattiin kaksi ohjaamolähtelijää, jotka jalkautuivat nuorten pariin. Ohjaamo on avoinna maanantaista torstaihin 12-16 ja perjantaina 10-14. Jyväskylän Ohjaamossa on tarjolla joka päivä seuraavat palvelut: ohjaamokoordinaattori (nuorisopalvelut), uraohjaaja (työllisyyspalvelut), sosiaaliohjaaja (aikuissosiaalityö), opinto-ohjaaja (Gradia), ammatinvalinnan psykologi (TE-toimisto), 3 TE-asiantuntijaa (TE-toimisto), Nuorisonohjaaja – nuorten osallisuus (nuorisopalvelut), nuorisonohjaaja - nuorten tieto- ja neuvontatyö (Nuorten Jyväskylä), koordinaattori / maakunnallinen Ohjaamo, psykososiaalisen tuen koordinaattori (STM/Onni-hanke). Lisäksi yhteistyötä on tehty etsivän nuorisotyön kanssa. Ohjaamotoiminnan tavoite on löytää Ohjaamoille tila muiden nuorten palvelujen joukossa ja yhteydessä.

Edellä mainituista TE-toimiston henkilöistä neljä (3 työntekijää ja yksi maakunnallinen koordinaattori) on palkattu hallituksen vuosille 2018-2021 osoittaman määrärahan turvin. Tämä määräraha on tarkoitettu tukemaan ohjaamotoiminnan vakinaistamista. Lisäksi

ammatinvalinnanohjauksen psykologi työskentelee jatkossa kokoaikaisesti Ohjaamotoiminnassa. Nämä henkilöt työskentelevät Ohjaamo Jyväskylän tiloissa sekä maakunnan alueelle perustettavissa muissa Ohjaamoissa. Valtakunnallisen ONNI-hankkeen kautta Jyväskylän Ohjaamolle on palkattu psyko-sosiaalisen tuen koordinaattori. Hän aloittaa syksyllä 2018. Tässä vaiheessa (syksy 2018) ONNI-hankkeen koordinaattoria ei tullut Jyväskylän Ohjaamoon.

Jyväskylän Ohjaamossa asiakkaiden keski-ikä on korkeampi kuin alussa oletettiin, ka. 20-24 vuotiaat. Asiakkaina on paljon myös korkeakouluopiskelijoita. Syyksi epäiltiin opiskelijavalintauudistusta. Osa opiskelijoista pohtii opintojen aikana, oliko valittu ala oikea. Opiskelupaikan vastaanottamisen myötä ensikertalaisuus on menetetty ja tämä huolestuttaa alan vaihtoa mieltäviä. Lisäksi todistuksen painoarvon lisääntyminen korkeakouluvalinnoissa lisää vielä epävarmuutta.

Ohjaamo palvelee myös toiselle asteelle hakevia antamalla varmistusta hakutilanteeseen. Jo oppilaitoksessa opiskelevatkin (toisella ja korkea-asteella) hakevat ohjaamosta neutraalia paikkaa keskustella askarruttavista kysymyksistä.

Maakunnallisen Ohjaamotoiminnan suunnittelu on aloitettu keväällä 2018 toteuttamalla kysely Keski-Suomen kunnille ja kaupungeille (pl. Jyväskylä) nuorten palvelu- ja ohjausverkostosta paikallisella tasolla sekä kiinnostuksesta Ohjaamotoimintaa kohtaan. Kyselyn pohjalta Keski-Suomen TE-toimisto on jalkautunut alueelle pitämään info- ja keskustelutilaisuuksia Ohjaamotoiminnan laajentumisesta maakunnan alueella. Kuntakierros on jatkunut syksyllä 2018. Ohjaamotoiminta käynnistyi Äänekoskella lokakuussa 2018 ja käynnistyy Hankasalmissa vuoden 2019 alussa.

Jyväskylän Ammattikorkeakoulun TESSU- ja OSMO -hankkeet tukevat Ohjaamojen moniammatillista verkostotyötä ja monikulttuurista osaamista. Syksyllä 2018 alkoi Hämeen ja Jyväskylän Ammatillisen opettajakorkeakoulun yhdessä toteuttama hanke URAA! -hanke järjestää koulutusta Ohjaamohenkilöstölle uraohjausosaamisen vahvistamiseksi.

Ohjaamotoiminta on kirjoitettu Keski-Suomen maakunnan järjestämissuunnitelmaan yhtenä maakuntaviraston järjestämistä vastaavalla olevista palveluista. Järjestämissuunnitelman 3. luonnos julkaistaneen alkuvuodesta 2019. Ohjaamotoiminnan asemoituminen maakuntauudistuksen jälkeen jää nähtäväksi.

2. OHJAUSIDEOLOGIAN TARKASTELULLA OHJAUKSEN VERKOSTOITUMISTA VAHVEMMAKSI

Ohjaustoimijoiden verkostoitumisella taataan laadukas ohjauspalvelu myös tulevaisuudessa, kun maakuntauudistuksen myötä kunnan ja maakuntaviraston sekä maakuntaviraston ja valtion tehtävät jaetaan uudelleen. Uudistuksen kohteena ovat sosiaali- ja terveyspalvelujen lisäksi myös TE-palvelut. Osa palveluista siirtyy viranomaisten tehtävistä yksityiseltä palveluntuottajalta hankituiksi palveluiksi.

Ohjausideologian tarkastelu on tarpeen yhdessä vahvemman verkostoitumisen kanssa. Tämä tarkoittaa **eri toimijoiden roolien kirkastamista** muuttuvassa aluehallinnossa ja sen **näkyväksi tekemistä** eri toimijoille. Uusi

rakenne on ymmärrettävä, jotta toiminta olisi sujuvaa. Rakenteiden muutos synnyttää uusia tiedonsiirron haasteita, jotka on ylitettävä.

Elinikäisen ohjauksen merkitys ja tehty työ tulee tehdä yhteisesti näkyväksi ja pyrkiä **vaikuttavuuden osoittamiseen**. Kansallisella ja alueellisella ELO-verkostolla on keskeinen tehtävä yhteisen toimintamallin luomisessa.

Asiakkaan valinnanvapaus tulee haastamaan ohjausta ja ohjaajalla tulee olla hallussa palvelujen koko kirjo. Uudenlainen koulutusrakenne tarjoaa toisaalta mahdollisuuden luoda monipuolisempia ja uuden työn edellyttämiä osaamispolkuja. Toisaalta ilmiönä esiintyvä ”shoppailumentaliteetti” näkyy oppilaitosmaailmassakin - halutaan ”rusinat pullasta” –koulutusta. Haasteena on kääntää ilmiö mahdollisuudeksi, jolloin ohjauksen avulla nuori voi kokeilla itselle uusia aloja ja löytää omat vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet ja sekä näiden avulla välttyä koulutuksen keskeyttämiseltä.

Elinikäinen ohjaus jatkuu elinikäisen oppimisen sekä osaamisen uudelleen arvioinnin ja tunnistamisen myötä aikuisiällä. **Työelämän muutos**, työttömyysjaksot ja eri elämäntilanteet tuovat uudelleen ja uudelleen tarpeen valintojen ja vaihtoehtojen avaamiselle sekä oman osaamisen suhteuttamisen tavoitteisiin.

Elinikäisen ohjauksen rooli tulee tuoda esiin **Maakuntaudistuksen valmisteluryhmissä** kuten Aluekehitys ja strateginen suunnittelu sekä Kasvupalvelut ryhmässä. Alueellisen ELO-ryhmän tehtävänä on käsitellä eri toimijoiden ohjausnäkemystä sekä sitoutumista yhteisiin ohjauksen tavoitteisiin.

Liittymä Valtakunnallisen ELO-ryhmän tavoitteeseen (2018-2019):

Varmistetaan ohjauspalveluiden saatavuus, toimintatavat ja laatu maakuntaudistuksessa

- o Valtakunnallinen koordinaatio vs. alueellinen vaikuttaminen ja organisoituminen maakunnissa

Toteumaa

Verkostoituminen ja yhteisen työn näkyvyys:

Yhteistä ohjausnäkemystä ja erilaisten palvelujen tuntemusta lisätään avoimella koulutuksella ja tapahtumilla. Verkostoitumista on edelleen tarve tukea. Avointen koulutusten ja tapahtumien myötä julkisten palveluntuottajien rinnalla myös kolmannen sektorin toimijoilla ja työllisyys- ja uraohjauspalveluja tuottavilla hankkeilla on mahdollisuus aitoon verkostoitumiseen muiden toimijoiden kanssa. Verkostoitumisen kautta voidaan paremmin tukea asiakasta hänen valinnoissaan esim. eri ohjaustahojen yhteisellä ”saattaen-vaihtaen” toimintamallilla, josta on hyviä kokemuksia. Olennaista hyvän ohjauksen toteuttamisessa on asiakkaan valintojen tukeminen ja samat ohjauksen lähtökohdat erilaisissa organisaatioissa.

Keski-Suomen Elinikäisen ohjauksen kehittämisryhmä ja Välityömarkkinaryhmä yhdistettiin vuoden 2017 alussa. Näin elinikäisen ohjauksen kokonaisuuteen liitettiin vahvemmin *työllisyyspoliittisten hankkeiden ja välityömarkkinatoimijoiden ohjaustyö*.

Tavoitteena on, että ohjaus ymmärretään laajasti osaksi opetus- ja kasvatustyötä. Tätä tavoitetta vastaan on se, että verrattuna aikaisempaan peruskoulun opetussuunnitelmaan, syksyllä 2016 käyttöön otetussa opetussuunnitelmassa ohjaus on erillisenä, viimeisenä lukuna, mikä antaa virheellisen vaikutelman: ikään kuin ohjaus ei kuuluisi kaiken opetuksen sisältöihin.

Uusi lukiolaki hyväksyttiin kesällä 2018, laki tulee voimaan lukuvuoden 2019 alussa. Lukiolaissa ohjaus on kirjattu entistä yksilöllisemmäksi ja tukemaan valintojen tekemisessä. Tavoitteena on

myös mahdollisuus tutustua korkeakoulutukseen ja eri alojen edellyttämiin valmiuksiin. Lukion suorittanut, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa on oikeutettu saamaan opinto-ohjausta omasta lukiostaan vuoden ajan koulutuksen päättymisen jälkeenkin.

Jyväskylässä Gradia, Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän yliopisto ovat **EduFutura** yhteistyön puitteissa laatineet suunnitelman pitkän aikavälin tavoitteena olevasta ohjauksessa taattavasta yhteisestä minimitasosta. EduFutura yhteistyössä mietitään pitäisikö ohjausta ajatella koulutuksen järjestäjien yhteisenä työnä vai yhteisenä rakenteena. Pohditaan myös, miten opintotarjotin voisi olla yhteisessä käytössä. Yhteisen suunnittelun avulla voitaisiin tukea sitä, että toisen asteen opiskelijat voisivat tutustua korkea-asteen opintoihin ja saada varmuutta valintoihinsa.

EduFutura yhteistyössä on suunniteltu alkuvaiheessa, että oppilaitosten uraohjaus ja rekrypalvelut yhdistyvät. Palvelu määrittyy tarkemmin yhteistyön edetessä, mutta toteutuessaan tästä avautuu mahdollisuus suunnitella ohjauksen kokonaisvoimavaroja ja vaikutusta opiskelijan etenemispolun, toimijan resurssien ja aluekehittämisen kannalta.

Pohdittava pohdittavana on kysymys, mistä näkökulmasta yhteistyötä ohjauksessa tehdään: ohjauksen koordinoinnin vai kokonaisvoimavarojen suunnitteluna yhteiseen tavoitteeseen pääsemiseksi

EduFuturan uutisista mm. [EduFutura yhteistyö etenee](#)

Ohjausta toteuttavat ja kehittävät maakunnassamme useat eri hankkeet, joita toteuttavat niin oppilaitokset, kunnat kuin kolmannen sektorin toimijat. Hankkeissa kehitetään ohjauspalveluja useiden eri kohderyhmien osalta

[KOTOPAIKKA-hanke](#) (JAMK, HUMAK, Gradia, Jyväskylän Kristillinen opisto ja Jyväskylän palvelualojen opisto ; 2017-2018) tukee kuntien kotouttamistyötä tavoitteena monialainen yhteistyö kunnan toimintojen kesken, monikulttuuristen prosessien hallinta, yhteistyö paikallisten sidosryhmien ja kotouttamispalveluiden tuottajien välillä. Oppilaitosten ja 3. sektorin toimijoiden yhteistyön merkitys on korostunut.

Työllisyysohjaajien osaamisen lisäämistä ja verkostoa kehittäneen TAIKO-hankkeen (POKE, Saarijärven-Viitasaaren ja Äänekosken seutukunta sekä Laukaa) päätyttyä on tarkoituksena jatkaa yhteistyötä työnohjaustapaamisina, jotka toteutuvat kuntien rahoittamana.

Ohjauksessa maahanmuuttajien palvelua ei ole syytä eriyttää vaan sen on syytä olla osa kaikille tarkoitettua palvelua, jossa erityistarpeet huomioidaan.

Verkostoitumista ja yhteisten teemojen käsittelyä toteutetaan Länsi- ja Sisä-Suomen AVI:n sekä sen alueen ELY-keskusten yhdessä järjestämissä monialaisen ohjauksen seminaareissa:

Ohjauksen päivä –haasteet kasvavat 6.10.2017 käsitteli ohjauksen haasteita ja ratkaisuja peruskoulusta korkeakouluun. Vuoden 2018 teemaksi AVI-ELY yhteistyössä sovittiin NEET-nuoret. Teemaan liittyvä seminaari **Kadonnutta motivaatiota ja itsetuntoa etsimässä - kukaan ei ole**

erillinen saari järjestettiin 7.9.2018 Jyväskylässä. Näihin tilaisuuksiin on voinut osallistua, joko paikanpäällä tai seurata niitä netin kautta. Osallistujia on ollut paikanpäällä noin 90 ja netin välityksellä noin 100 kummassakin tilaisuudessa.

Länsi- ja Sisä-Suomen AVI on järjestänyt useita koulutustilaisuuksia, joissa pohditaan eri asteiden, ml. esiopetus, sekä nuorisotoimen kasvatusta, opetus-, ohjaus- ja arviointikysymyksiä. Useimpia näistä tilaisuuksista on voinut seurata myös netin välityksellä. Lisäksi LSS AVI on järjestänyt netin kautta seurattavia verkostoiltoja mm. erityisopetuksesta.

Keski-Suomen ELY-keskus on järjestänyt ELOPELTO -learning cafe tilaisuuksia. Näissä tapaamisissa ohjaajat ovat voineet monialaisesti ja ammatillisesti verkottuen käsitellä esiin nostettuja erilaisia aiheita. Aiheina ovat olleet seuraavat:

- Pelaten osalliseksi, -toiminta, jossa kokeiltiin ja mallinnettiin sitä, miten pelillistäminen voi toimia hyvinvointia ja kuntoutusta edistävänä apukeinona (16.2.2017)
- Sähköinen portfolio, Jyväskylän kaupungin käytäntö, jossa omaa osaamista tunnustetaan jo peruskoulun alusta lähtien (3.5.2017)
- Pudokkuusvaarassa olevien oppilaiden tukeminen koulussa, case esimerkkejä USA:sta (12.4.2018)
- Miten tuotamme tasavertaisuutta ohjauksessa (24.4.2018). Alustajina Kuurojen liiton ja Kuurojen palvelusäätiön edustajat
- Kiusaamista vai rikoksia? –verkostojen merkitys ja vastuu (1.11.2018) tilaisuudessa käsitellään kiusaamiseen puuttumista sen edellyttämällä vakavuudella ja määrätietoisella yhteistyöllä
- STEAM-pedagogiikka motivoinnissa ja oppimisessa on aiheena 13.12. pidettävässä tapaamisessa.

URA-ohjaus erikoistumiskoulutus on tarjolla sekä Jyväskylän yliopiston ja Ammatillisten opettajakorkeakoulujen (JAMK, Haaga-Helia AMK, HAMK, OAMK ja TAMK) järjestämänä että Itä-Suomen yliopiston ja Turun yhteistyönä. Ensin mainitun haku avautuu 22.10.2018 ja koulutus alkaa tammikuussa 2019.

Ohjaus uuden työn haasteisiin

Peruskoulun opetussuunnitelmaa on muutettu noin 10 vuoden välein, mutta vuonna 2014 hyväksytyt opetussuunnitelman perusteiden muutokset on suurin sitten peruskoulun toteuttamisen. Muutos tuli voimaan 2016. OPS:aan sisältyy velvoite, että opetuksen sisällöt ja tavoitteet on tehtävä tietoiseksi opetushenkilöstölle ja myös vanhemmille.

OPS:n tavoitteet ovat hyvät, toteutus riippuu siitä, miten kukin kunta panostaa koulutukseen. Tästä riippuu, miten perusopetuslain tavoite ”jokaiselle oppilaalle annettavasta riittävästä tuesta ja ohjauksesta” toteutuu. Kunnan resursseista ja arvovalinnoista riippuu, miten panostetaan opettajien täydennyskoulutukseen. (Jyväskylässä opettajien täydennyskoulutukseen pääsemisen tilanne on aika hyvä). Ryhmäkoot vaihtelevat kunnittain ja kouluittain, opetuksen laadun takaamiseksi, pitäisi olla säädös maksimiryhmäkoosta.

Yhä useampi peruskoulun opettaja kokee työnsä raskaaksi. Opettajien jaksamisongelmia tulee esiin esim. luottamushenkilöille aikaisempaa enemmän. Opettajien ammatista siirrytään myös muihin tehtäviin aikaisempaa useammin.

Uudentyyppisessä peruskoulun arviointitehtävässä opettajat ovat kokeneet osaamattomuutta. Tavoitteet ovat hyvät, mutta vaikea toteuttaa 25 oppilaan luokassa. Sanallinen arvio kuvaa oppilaan etenemistä, mutta etenkin vanhemmat kaipaavat numeroarviointia, joka osoittaa osaamisen tason suhteessa tavoitteisiin.

Ammatillisen koulutuksen reformi haastaa ohjausta. On rakennettava uusi tapa opettaa ja ohjata. Ei ole enää erikseen aikuisten ja nuorten koulutusta, tämä haastaa ajattelemaan koulutuksen toteutusta uudella tavalla. Toisaalta ammatillisen koulutuksen reformin tavoitteet tukevat elinikäistä ohjausta edellyttäessään henkilökohtaisen ops:n laatimista. Oman osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on entistä tärkeämpää. Oppilaitosten hakeutumispalvelut on muotoiltava uudelleen. Tämä kaikki vaatii opettajien verkostoitumista ja myös riviopettajien ohjausvastuu korostuu.

Antaako ammatillinen koulutus jatkossakin jatko-opintokelpoisuuden korkea-asteelle? Tieto asiasta on ristiriitaista. Ammatillisen tutkinnon asema tulee esiin, jos tutkinto ei käytännössä riitä korkeakouluhakuun, vaan edellytetään esim. tiettyjen lukiokurssien suorittamista. Jos näin on, ammatillisen koulutuksen vetovoima tulee uuteen valoon.

Gradiassa jatkuvan haun ohjaaja ja Ohjaamon työntekijä on sama henkilö, mikä mahdollistaa opiskelun edellytysten monipuolista selvittämistä samalla kertaa. Jatkuva haku on ollut käytössä jo 2 vuotta nuorten koulutuksessa. Opiskelun aloitusaikoja käytännön syistä on jaksotettava, käytännössä ei voi olla jatkuvaa aloitusmahdollisuutta. Olennaista on kuitenkin yksilöllinen koulutuksen sisällön räätälöinti.

Jatkuva haku haastaa ryhmäytymisen toteuttamista. Gradiassa on ollut käytössä nuorisotyön menetelmät kolme kertaa uusien opiskelua aloittavien ryhmäytymisessä. Miten ”oma ryhmä” muodostuu jatkuvan haun opiskelussa, on tunnistettu haaste.

Hakeutumisvaiheessa tarvittaisiin enemmän ohjausta, mutta se pitäisi rahoittaa perusrahoituksesta ja jo oppilaitoksessa olevien ohjausresurssista. Hakeutuja ei kuitenkaan ole vielä oppilaitoksen opiskelija, joten tähän ohjaukseen ei oppilaitoksella ole oikeastaan resursseja. Ammatillisessa koulutuksessa: palvelujen ja toimijoiden moninaisuus saattaa olla liian vaikea ”viidakko” nuorelle valitsijalle. Yksilölliset ratkaisut ovat mahdollisuus, mutta onko 16 -vuotias valmis valitsemaan.

Lainsäädäntö on tuonut mahdollisuudeksi sen, että oppimisvalmiuksia tukevia opintoja voidaan tarjota puolen vuoden ajan. Tähän luodaan juuri toimivampia malleja, ei toisteta peruskoulun arkea. Työpaikoilla tarjottavan oppimisen lisäämismahdollisuus voi olla se motivaatiota lisäävä pieni askel.

POKE:ssa on otettu käyttöön NETTIOPO, jossa tekstipohjaisesti vastataan opiskelua koskeviin kysymyksiin.

Lievästi kehitysvammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien lähettämisessä työharjoitteluun tai pajalle on havaittu ongelmia käytännössä. Tarpeellinen tieto harjoittelijan tai muiden

henkilöiden sekä työtehtävän turvaamiseksi ei ole siirtynyt vastaanottavan tahon tietoon ja henkilön valmiudet ovat paljastuneet vältettävissä olevien vahinkojen kautta.

Korkeakoulussa pitäisi olla enemmän omaa neuvontapalvelua opintojensa sopivuutta ja suorittamista pohtiville opiskelijoille. USA:ssa on hyviä kokemuksia korkeakoulujen uraohjauksesta. USA:ssa osuvaan ohjaukseen kannustaa se, että siellä yliopistoja arvioidaan opiskelijoiden sijoittumisen perusteella.

Korkeakouluissa suuntana on, että aloituspaikkoja pitäisi lisätä ensikertalaisten kiintiöön. Tämä ei jätä tilaa opiskelijoille, jotka huomaavat tehneensä ”väärän valinnan”.

Korkeakouluvalinnoissa ylioppilastodistuksen merkitys nousee. Tällä on vaikutus nuorten tekemiseen. Jo lukion ainevalinnat tulisi tehdä entistä tavoiteorientoidummin heti alussa.

Jyväskylän yliopiston opiskelijoista 84 % tulee maakunnan ulkopuolelta, eli heidän ohjauksensa opintoihin on tehty Keski-Suomen ulkopuolella.

TE- palveluissa yhä useampi nuori kertoo, ettei ota koulutuspaikkaa vastaan, kun ei ole varma, onko paikka itselle oikea. On tapauksia, että on haettu hakemisen vuoksi, koska kiinnostuksen kohteet eivät olleetkaan haussa tällä hakukierroksella.

Etsivällä nuorisotyöllä on merkittävä panos nuorten kohtaamisessa ja tukemisessa sekä rinnalla kulkemisessa, jossa etsivän työn ohjaaja tukee nuorta hänen omista lähtökohdistaan ja auttaa vaikeiden ja virallisten asioiden ymmärtämisessä. Etsivässä työssä korostuvat asiakaslähtöisyys ja nuoren kohtaaminen aivan erityisellä tavalla. Etsivän työn ongelmana on, että paikkoja, joihin asiakkaita voi ohjata on rajallisesti. Työpajoilla toimivat matalan kynnyksen starttipajat ja etsivän työn ohjaajien organisoimat omat ryhmätoiminnot auttavat ensihätään, mutta useimpien matalan kynnyksen palveluja tarvitsevan nuoren kunto ei vastaa opiskelun tai työelämän vaatimaa tasoa pitkään aikaan. Nuorten kuntouttamiseksi vaaditaan pitkiä palvelupolkuja, joissa ohjausta on saatavissa henkilökohtaisena palveluna.

Ohjaustarpeesta kertoo myös havainto, että Nuorta voimaa järjestöihin toimintaan hakeutui juuri amk:sta ja yliopistosta valmistuneita. Tyypillisiä syitä hakeutumiseen olivat juuri nuo huolet opiskelun alan sopivuudesta tai valmistumisen jälkeisestä työhön sijoittumisesta. Kasvokkain tapahtuvaa keskustelua tarvitaan ohjauksessa kaikilla koulutustasoilla.

TE-toimistossa näkyy, että ohjauksessa asiakkaan tarpeisiin syventyminen ja kasvokkain tapahtuva ohjaus on tehokkainta. Jos painotetaan asiakasmääriä seurannassa, niin ohjauksen ”syvyys” kärsii. Jokaista 16 000 työtöntä ei voida palvella samalla tavalla, mutta jos joku yksilö on saatu eteenpäin polullaan, se on tulos. Tiiviimpi palvelu kohdennetusti auttaa eniten ohjausta tarvitsevia.

TYÖPAJA-ohjaajista 80 % opiskelee työn ohella. Ohjaajien koulutustason nousu ja pedagogisten valmiuksien ja koulutuksen lisääntyminen ovat parantaneet ohjausvalmiuksia ja tehneet mahdolliseksi ohjauksen kehittämisen ja verkostoitumisen. Työpajojen toiminta eri palvelusektoreiden ”väleissä” tekee niistä joustavia toimijoita ja mahdollistavat sellaisten asiakkaiden kohtaamisen, jotka muuten eivät välttämättä osaisi hakea ohjausta muiden toimijoiden kautta. Työpajoilla on toteutettu useita kehittämishankkeita, joiden avulla ohjausta ja työpajan toimintaa on kehitetty vastaamaan uusia tarpeita.

[HOHTO-hanke](#) (Laukaa, Äänekoski ja Konnevesi; 2017-2019) tarjoaa alle 30-vuotiaille nuorille

henkilökohtaista ohjausta työhön ja opiskeluun. Toivotaan, että nuoret voisivat vieraila oppilaitoksissa, joihin aikovat hakea. Tulisi parempi tuntuma siitä, onko mielikuva alasta oikea ja sopiiko se itselle.

[SUUNTA-hanke](#) (JAMK 2015-2017) kehitti oppaita ja tuki nuoria vanhempia (alle 29 v) vanhemmuuden ja työn yhteensovittamisessa, oman paikan löytämiseen työelämässä hoitovapaan jälkeen.

KOHTAANTO –hankeessa tavoite oli saada työnhakijat ja työpaikat kohtaamaan. Toiminnassa havaittiin, että ohjausta todella tarvitaan, jotta yksilö voisi ”kulkea” järjestelmässä vaiheesta toiseen. Jatkossakin tarvitaan palveluntuottajien verkostoa.

Ohjauksessa oikean osaamistason tunnistaminen on haaste. Nuorten kohdalla on usein vaikea sanoittaa osaamista. Maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden kohdalla aiempien opintojen ja ammattitaidon tunnistaminen on haasteellista, toisaalta monilla heistä on turhan utopistisia urahaaveita suhteessa nykyiseen koulutustasoon (esim. lääkäri).

Kansalliset ohjausta kehittävät hankkeet toimivat toisistaan erillään eAMK, Siirtymät sujuviksi [SISU-hanke](#) jne. Samoin maakunnallisesti on menossa useita ohjauksen kehittämishankkeita, joiden tulokset ja jatkuvuus tulisi olla yhteisesti tiedossa.

PISA tutkimusten mukaan haja-asutusalueilla nuorten tavoitteet ja unelmat jatko-opinnoille ovat matalammat kuin suuremmilla paikkakunnilla. Tämä herättää kysymyksen, miten erilaiset ovat uraohjausmahdollisuudet eri paikkakunnilla, kun erilaisia ammatteja ja koulutusmahdollisuuksia on tarjolla vähemmän. Merkittäväksi taustatekijäksi niin koulumenestykseen kuin uraodotuksiin on osoittautunut vanhempien koulutustaso. Näin ollen jakautuminen syvenee entisestään.

Vaikuttavuuden osoittaminen:

Länsi- ja Sisä-Suomen AVI:lla on valtakunnallinen tilastointitehtävä ylläpitää Suomen nuorisotyön tilastot -sivustoa. Tilastoissa on näkyvissä nuorten työpajojen valtionavustusta saavien työpajatoimijoiden tiedot ja tiedot etsivän nuorisotyön toteutumisesta. Tilastot löytyvät osoitteesta www.nuorisotilastot.fi. Tietoisuutta sivuston olemassaolosta on hyvä lisätä.

Ohjaamojen paikkakunnille Kohtaamo -hanke on tehnyt nuoria koskevan tilastokoonnoksen eri lähteistä.

VATT:n raportissa on todettu, että lisätty tuki ja ohjaus oppilaille, maksaa itsensä takaisin.

ELO-ryhmien toiminnan alusta asti (vuodesta 2013) tulossopimukseen liittyen on pyydetty vuosittainen raportointi elinikäisen ohjauksen kehittämisestä. Loppuvuonna 2018 KARVI yhteistyössä KTL:n kanssa toteuttaa kaksiosaisen kyselyn Opiskelijan siirtymistä ja opintopolun sujuvuudesta koulutuksen nivelvaiheessa. Kysely tehdään aloittaville ja päättävälle opiskelijoille (toinen aste, korkea-aste ja ohjaamot), ohjausta tuottaville organisaatioille, alueellisille toimijoille, ml. alueelliset ELO-ryhmät. Yhteistyössä mukana OKM, TEM, STM ja OPH.

ELO-ryhmille tehtävä kysely sisältää myös vuosittaisen tulossopimukseen sisältyvän seurannan. Kyselyssä tarkastellaan tulostavoitteiden toteutumista, ohjaamojen vakiintumista sekä MAKU-SOTE- uudistukseen valmistautumista. Toisessa osassa kysytään näkemystä ohjauksen toimivuudesta, siirtymien sujuvuudesta ja palvelujen toimivuudesta.

Valtakunnallinen ELO-ryhmä on pohtinut, miten ohjauksen laatu voidaan arvioida/mitä laadulta voidaan edellyttää riippumatta siitä, kuka ohjauspalvelua tarjoaa. Periaatteet on julkaistu sivulla [Valtak ELO 21.9.2016](#).

Kun palvelu toteutetaan hankkimalla palvelu palveluntuottajalta, palkkiojärjestelmät tulisi nivota palvelutarpeeseen ja siihen suhteutettuun tulokseen. Tulisi huomioida, ettei vain helpoimmin palveltavat saa palvelua. Suomessa on sovellettu tarvekartoitukseen perustuva mallia (3 portainen englannin malli).

ELO maakunta- ja soteuudistuksessa

Uudistuksessa palvelujen organisoituminen muuttuu ja asiakkaalla on enemmän valinnan mahdollisuuksia. Erityisesti niillä asiakasryhmillä, joilla on vaikeuksia palvelujärjestelmän hahmottamisessa ja valintojen tekemisessä on aikaisempaa suurempi tarve henkilökohtaiseen palveluohjaukseen ja uraohjaukseen. Työelämän monimuotoistumisessa ohjauksen tarve lisääntyy.

Seurataan Elinikäisen ohjauksen kehittämisen kannalta maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelua sekä valtakunnallisesti, että Keski-Suomessa.

ELO- verkosto voi vaikuttaa maakunnan päättäjiin ja tuoda esiin ohjauksen tietosisältöä. Miten ohjaus on osa aluekehittämistä. Olisiko ratkaisuna ohjauksen yhteisrahoitteinen yksikkö, samaan tapaan kuin esim. Yritystehdas on organisoitu.

Valtakunnallinen ELO-ryhmä on asettanut kahden hengen alatyöryhmän valmistelemaan suositusta maakunnille ELO-toiminnan kehittämisen koordinoinnista. Maarita Mannelin ja Anna Toni on käynnistänyt tuekseen keskustelun ELO-toiminnasta uudistuksessa. Valtakunnallisen ELO-ryhmän suositus alueellisten ELO-ryhmien asiantuntijuuden käytöstä maakunnan palvelujen suunnittelussa on tulossa maakuntien muutosjohtajille loppuvuodesta 2018.

Valtakunnallisesti on esitetty, että elinikäisen ohjauksen sijasta käytetään termiä siirtymävaiheen ohjaus. Tämä kaventaa käsitettä pelkästään seuraavan vaiheen koulutukseen tai työhönohjaukseen, eikä välttämättä sisällä näkemystä syvemmästä omien tavoitteiden hakemisesta.

Kasvupalveluja (nimi muuttunee) sijoittuu sekä maakuntavirastoon että liikelaitokseen. Herää kysymys mihin organisaatioon ELO-toiminta sijoittuu?

Kunnan tehtävänä on elinvoimatehtävä, joka sisältää mm. yritysten työvoimapalvelut, kunnassa olevien työttömien palveluja. Kunnissa toiminnan paino on ollut pitkäaikaistyöttömissä, nyt työ painottunee ennalta ehkäisevään toimintaan.

Ohjauksen kehittämisessä on hyvä huomioida työpajatoimijoiden keskinäiset erot. Työvalmennuksen toimintakentällä on yhdistys- ja säätiömuotoisia toimijoita, yrityksiä, vapaa-aikatoimen, sivistystoimen, nuorisopalveluiden ja sosiaalitoimen alaisia työpajoja, jotka kaikki tuottavat työllisyyteen liittyviä palveluja laajalla skaalalla. Tästä syystä uudistus luo epävarmuutta toiminnan jatkuvuudesta. Jos ja kun sosiaalisen kuntoutuksen palvelut (kuntouttava työtoiminta) ovat kuntoutumispaikkoja tuleviin kasvupalveluihin, joiden tuottajat valitaan erillisenä tuntematta kuntoutuspalveluja, saattaa käydä niin, ettei vaikeasti työllistettäville ole mahdollista rakentaa nykyisenkaltaista selkeää palvelupolkua. Näin palvelujen yhdyspinnat muuttuvat rajapinnoiksi ja työllistyminen vaikeutuu entisestään. Vielä ei ole määritelty kuntien roolia työllistämistoiminnan osalta – se saattaa vaikeuttaa tilannetta entisestään.

Järjestöjen yleishyödyllisen toiminnan piirissä oleville toiminnoille syntyy uusia rajapintoja suhteessa liiketoimintaan. Maakunnat voivat erilaisilla linjauksilla muokata rajaa, mitä on maakunnassa pidettävä markkinoilla olevina palveluina ja mikä jää yleishyödyllisen/järjestölähtöisen toiminnan piiriin. Näillä linjauksilla on suuri vaikutus jatkossa siihen, miten järjestöt ovat yhtenä toimijana edistämässä ja tukemassa maakunnan työllisyyttä.

Järjestöjen monimuotoista roolia työllistäjänä ei tunnisteta. Useat erilaisia perustehtäviä toteuttavat järjestöt työllistävät mm. palkkatuella erilaisiin järjestön omiin tehtäviin. Näiden lisäksi on yhdistyksiä, joiden perustehtävänä on työllisyyden edistäminen ja tukeminen ja joiden osaamisalue on juuri ammatillisesti tehtävässä työvalmennuksessa ja ohjauksessa. Tästä syystä yhdistyksiä ei ohjauksen tai työllistämisen näkökulmasta voida käsitellä yhtenä massana.

Maakunta- ja SOTE-uudistuksen lainsäädännön keskeneräisyys ja valmistelun pitkittyminen vaikeuttaa tänä ”välikautena” toimijoiden asemoitumista palveluntarjoajina: Työpajoille valmistautuminen maakuntauudistukseen luo epävarmuutta. Järjestöjen asema uudistuksen jälkeen askarruttaa. Työpajoja on sekä kunnallisia että järjestöjen ylläpitämiä ja lisäksi itsenäisiä työpajoja. Tässä vaiheessa ei tiedetä, miten kannattaisi organisoitua. Esimerkiksi Nuorten palvelupilottien tarjouspyynnössä (kevät 2018) edellytettiin yhteistyötä työpajojen kanssa, mutta ministeriökään ei pystynyt vastaamaan, mikä tulisi olla pajan/kumppanin organisaatiomuoto. Ovatko järjestöt uudistuksen jälkeen palveluntuottajia, voidaanko toimia kaikkien kanssa kuten esim. Sydänpiiri toimii, ovatko palvelut palvelusetelillä ostettavia vai vapaan valinnan palveluja.

Keski-Suomen maakunta- ja sote-uudistuksen järjestämissuunnitelmassa 2.0. tuodaan esille vahva SOTE-kasvupalveluyhteistyö. Tämä olisi järjestöille mahdollisuus toimia jatkossakin.

Elinikäisen ohjauksen kehittäminen on Keski-Suomessa ehdotettu kirjattavaksi uudistuksen järjestämissuunnitelmaan seuraavasti :

6.8.1. Yhteistyö ja edunvalvonta – Maakunnalliset yhteistyöryhmät

(Lisätty ELO-ryhmä kohdassa mainittuihin ryhmiin)

Elinikäisen ohjauksen eri sektoreiden ja toimijoiden yhteisestä kehittämisestä, yhdyspintojen tunnistamista sekä ohjauksen kansallisten ja kansainvälisten tavoitesitoumusten jalkauttamista varten Keski-Suomessa toimii Elinikäisen ohjauksen kehittämisen koordinoitiryhmä.

16. Kasvupalvelut

16.2. Elinikäisen ohjauksen ja oppimisen monihallinnollisuuden turvaaminen

Osaamisen tarjonnan ja kysynnän parantamiseksi tarvitaan työhön, koulutukseen ja valmennukseen eri sektoreilla ohjaavien henkilöiden verkottumista ja yhteistä Elinikäisen ohjauksen kokonaiskäsitteen jakamista. Työelämän muuttuessa nopeasti ja osaamisen hankkimisväylien moninaistuessa ja kansainvälistyessä korostuu ohjauspalvelujen laatu ja jatkumo asiakkaalle kun hän siirtyy palvelusta toiseen. Tämän varmistamiseksi maakunta koordinoi Elinikäisen ohjauksen yhteistyötä maakunnassa.

Nykyisiin ja tuleviin osaamistarpeisiin ei vastata koulutuksen suorittamisella vaan kyvyllä oppia koko eliniän. Perusta elinikäiselle oppimiselle ja vastuunottamiselle omasta urapolusta on heikentynyt viime vuosina. Yli 15-vuotiaista jää 15 % pelkän perusopetuksen varaan, eikä tilanne ole parantunut sitten 1980-luvun. Merkittävällä osalla työikäisistä on heikko luku- ja numerotaito (koko maassa 600 000 henkilöä 16–64 vuotiaista).

EU:n komissio on määritellyt elinikäisen oppimisen avaintaitoina mm. kyvyn tuntee itselleen sopivat oppimisstrategiat, omat taitojen kehittämistarpeensa ja osaa kartoittaa koulutus- ja uramahdollisuuksia sekä tarjolla olevaa ohjausta ja neuvontaa. Edellä esitetyn valossa voidaan nähdä, että merkittävällä osalla työikäisiä ei ole omatoimisia edellytyksiä tähän, jolloin eri sektoreilla olevien ohjaajien yhteistä työtä tarvitaan ja verkoston toimiminen edellyttää maakunnan koordinoitua työtä.

Tulisiko MAKU-SOTE uudistusta ajatella alustana, jossa mm. sivistyspalvelut, lasten asiat, elinvoimapaalvelut jne. voidaan ajatella yhteisinä palvelukokonaisuuksina.

3. TYÖELÄMÄN SEKÄ UUDEN OPPIMISEN JA OHJAUksen YHDISTÄMINEN

Yritysten ohjausrooli tulee kasvamaan koulutussopimusten ja oppisopimusten kautta. Toisaalta osaamisen kehittäminen on merkittävä osa yritysten kilpailukykyä ja menestymistä. Myös aikuisten taidot ratkaista oman osaamisensa ja työelämän haasteiden kysymyksiä on tärkeää. Elinikäisen ohjauksen kautta nk. Uraohjaustaitojen vahvistaminen on keskeistä kaikkien ikäryhmien ohjauksessa ja opetuksessa.

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on entistä tärkeämpää. Ammatillinen osaaminen syntyy laajasti eri paikoissa ja yhteyksissä, joten ohjausprosessien on oltava yhdensuuntaisia. Osaamisen parempi tunnistaminen ja hyödyntäminen on myös Ratkaisu100 kilpailun aihe.

Yhteistyön haasteena on, että monen työelämään siirtyvän nuoren kohdalla työelämävalmiudet eivät ole riittävät. Tämä koskee jo nk. tavallisia nuoriakin. Oikea asenne työhön korostuu työllistymisessä ja ”ikävienkin asioiden ” sietäminen määrittää työelämässä menestymistä. Työelämätaitoja tulee vahvistaa.

Vaarana on, että oppilaitosten säästöt johtavat liialliseen ohjausvastuun siirtämiseen yrityksille. Yritysyhteistyön mahdollisuuksien vaarantamista tällä tavalla tulisi varoa. Koulussa ja työelämässä tapahtuvan ammatin oppimisen osuuden tulisi olla tasapainossa.

Ammatillisen koulutuksen lisääntyvä oman vastuun korostuminen näyttää olevan haasteellista merkittävälle osalle peruskoulussa heikommin menestyneistä. Osa opiskelijoista ei löydä helposti työharjoittelupaikkaa tai eivät menesty

koulutusopimuksessa tai oppisopimuksessa. Myös näille opiskelijoille tulee olla tarjolla polku työelämään, jotta opiskelun alussa heikommat työelämätaidot omaavien opiskelijoiden taidot saadaan kasvamaan onnistumisten myötä.

Toteumaa

Keski-Suomessa kehitetyt PAIKKO® -osaamisen tunnistamisen työkalut ovat käytössä Keski-Suomessa lähes kaikissa kunnissa. Työkalut ovat käytössä tai tulossa käyttöön Helsingissä, Vantaalla ja Turussa. Kainuussa aloitellaan työkalujen käyttöä ja Lappi on kiinnostunut toiminnasta. Tunnistettuja oppimisympäristöjä työpajoilla, järjestöissä ja yrityksissä on yhteensä 300. PAIKKO® -nettisivuilla oppimisympäristöt ovat haettavissa kuntakohtaisesti, tutkinnoittain ja organisaatioittain. Osaamistodistus pohjautuu ammatillisen perustutkinnon osaamisvaatimukseen ja niiden tyydyttävään (läpäisy) osaamiseen. Paremmasta osaamisesta voidaan todistuksessa mainita kirjallisesti. Osaamistodistus –työkalulla voidaan hälventää ”koulupelkoa”, teoriaopintojen pelkoa ja tuoda esiin oikeaa ammatillista osaamista. Toiminnan jatkuminen edellyttäisi, että käyttäjiä olisi niin paljon, että sitoutumismaksut kattaisivat laadun ylläpidosta johtuvat kulut: Opetussuunnitelmien päivittyminen vaatii jatkuvaa osaamistodistuksen kriteerien päivittämistä koordinaatioyksikön taholta, uudet käyttäjät tarvitsevat kouluttamista ja alueilla tarvitaan tueksi konsulttiverkko. Osaamisen tunnistamisella on iso arvo itsetunnon kehittämisessä. Usealle ihmiselle on saatu kannustusta opitusta ja lisää oppimisesta. Esimerkkejä on siitä, että kuntoutustoimintaan osallistunut onkin siirtynyt opiskelijaksi.

Työpajoilta on voitu rekrytoida työntekijöitä pieniin yrityksiin järjestelyllä, jossa työpajaohjaaja tulee mukaan tukemaan ja vastaamaan työntekijästä. Työkokemuksesta parhaimmillaan viriää motivaatio opiskella joko oppilaitoksessa tai oppisopimuksena.

Jyväskylän yliopistolle on tulossa työelämätarjotin osaksi oppisisältöjä.

Työnantajat toivovat, että oppilaitos olisi enemmän nuorten rinnalla työelämässä, jolloin oppilaitoskin voi havainnoida, mitkä nuorten työelämätaidot oikeasti ovat. Tarvitaan pehmeää laskua nuorille koulusta työelämään.

Nuorten työelämätaitojen puute on todellinen ongelma. S-ryhmä ja Jyväskylän kaupunki ovat tekemässä yhteistyötä asian tiimoilta.

Keski-Suomen TE-toimisto käynnistää kuntien kanssa toimia nk. aktiivimallin tehostamiseksi. Asiakastyössä informoidaan ja aktivoidaan asiakkaita, siitä, miten he omalla toiminnallaan voivat edistää työllistymistään esimerkiksi vastaanottamalla lyhytkestoista työtä ja kokeilemalla matalan kynnyksen yrittäjyyttä. Tarkoituksena on ohjata asiakkaat täyttämään aktiivimallin edellytykset mahdollisuuden mukaan muuten kuin hyödyntämällä työvoimapalveluja. Työvoimapalveluista, kuten esimerkiksi työnhakuvalmennuksesta, on hyötyä erityisesti työllistymisedellytysten kehittämisessä, ei useinkaan pysyvämmässä työllistymisessä. Osa-aikaisen työskentelyn, vuokratyön, kevytyrittäjyyden tai osuustoimintayrittäjyyden kautta työllistymiskynnys voidaan ylittää pysyvämmiin. Lisäksi esimerkiksi vuokratyötä on tarjolla eri puolilla maakuntaa ja useilla toimialoilla ja se johtaa usein myös pysyvämpään työsuhteeseen. Samalla voidaan helpottaa alueen yritysten työvoiman saatavuutta.

TE-toimistossa korkeakoulutettujen työhakijoiden kohdalla on havaittu sitoutumattomuutta työtehtävään tai työpaikkaan. Toisaalta yhteiskuntakin on muuttunut ”projektiyhteiskunnaksi” – nuoria ei voi yksin syyttää asennemuutoksesta.

Keski-Suomen Kauppakamarin kanssa tehdyssä selvityksessä nousi esille kysymys osaamisen hallinnasta vuokratyövoiman kohdalla.

Kauppakamari on tuonut esille, että korkeakoulujen tulisi toimia enemmän yritysten suuntaan. Yritykset eivät tunne yliopiston tai ammattikorkeakoulun palveluita riittävästi. Kun työelämätaidot ovat osa opetussuunnitelmaa, ohjauskin opinnollistuu.

4. TEKNOLOGIAN HYÖDYNTÄMINEN OSANA ELINIKÄISTÄ OHJAUSTA

Digitalisaation todellinen käyttö edellyttää, että poliitikot ja päättäjät ovat sisäistäneet digitalisaation käyttöönoton edellyttämät askeleet. Tutkimuksella on osoitettu, että onnistunut käyttöönotto sisältää nelivaiheisen kehittämisprosessin läpikäymistä. Liian usein hypätään vaiheesta yksi vaiheeseen neljä ja siten kalliista investoinnista tulee hukkainvestointi. Nelivaiheinen kehittämisprosessi digitalisaation käyttöönotossa on seuraava:

1. vaihe: tiedonhaku, medialukutaito,
2. vaihe: verkkokirjoitusten kommentointi, chatti, sähköposti,
3. vaihe: ryhmässä tapahtuva toiminta, verkkokeskustelu ja
4. vaihe: verkkoläsnäolo vertaisena, sosiaalisen median tuottaminen.

Digitalisaatio mahdollistaa monipuolisen, paremmin suunnatun ohjauksen toteuttamisen sekä uudenlaiset ohjauksen välineet. Tehokas käyttö edellyttää selkeää näkemystä siitä, milloin digitaaliset välineet ja milloin inhimilliseen kohtaamiseen perustuvat ohjauksen välineet ovat sopivia ja miten niitä voidaan mielekkäästi yhdistellä.

Digitalisaatio oikein käytettynä edistää tasa-arvoa, kun ohjusmenetelmiä voidaan muotoilla erilaisille asiakkaille ja toisaalta ulottaa monipuolisia palveluja keskusalueiden ulkopuolelle. Digitalisaatio mahdollistaa ohjaajan ”etätyön” asiakkaan luona tai palvelun tuomisen asiakkaan valitsemaan paikkaan (vaikka kotiin tai töihin). Ohjauksessa tulee varmistaa resurssit niille asiakkaille, joilla on enemmän tarvetta face to face -palveluille.

Informaatiopohjainen toimintojen suunnittelu kuten myös ohjauksen kohdentaminen on vielä alkutekijöissään. Tähän on kuitenkin olemassa jo keinoja ja näitä voidaan kehittää. Palveluja voidaan suunnata osuvammin ja koettuun tarpeeseen, kun käytetään saatua tietoa asiakkaista.

Liittymä Valtakunnallisen ELO-ryhmän tavoitteeseen (2018-2019):

Oppimisen ja ohjauksen digitaalisen ekosysteemin rakentumisen tukeminen

- o Konsultointi TEM&OKM osaamisen ja ohjauksen digivisiotyössä

Toteumaa

Jyväskylän yliopisto, Jaana Kettusen väitöstutkimus uuden teknologian käytöstä ja edellytyksistä ohjauksessa on valmistunut, väitöstilaisuus 29.9.2017. Tästä aiheesta tehdään julkaisu myös suomeksi.

Jyväskylän avoin yliopisto ja Koulutuksen tutkimuslaitos on järjestänyt jo kolme kertaa kansainvälisen, viikon mittaisen kesäkoulun, jonka tarkoituksena on parantaa tieto-neuvonta- ja

viestintätekniikan käyttövalmiuksia ohjaustoiminnassa. Kesäkoulu on tarkoitus järjestää myös vuonna 2019. Tämä koulutus on kansainvälisesti uraa uurtavaa.

Kohtaamo -hanke järjestää Ohjaamot sosiaalisessa mediassa – koulutuksen Seinäjoella 24.4.2018 ja toisen Tampereella 25.9.2018. Koulutus on suunnattu sekä Ohjaamoissa työskenteleville, että heidän esimiehilleen ja verkostokumppaneille. Koulutuksessa tutustutaan sosiaalisen median työkaluihin ja niiden käyttöön oman työn tukena ja Ohjaamon viestinnässä.

Sähköisiä ohjausjärjestelmiä tulee tarjolle ohjaustyöhön. Palvelut ovat sekä julkisen tuotannon järjestämiä että kaupallisia palveluja:

- Kohtaamo -hankkeen kehittämä ohjauksen verkkopalvelu 1 vaihe avataan kesällä 2018, siten että TE-ASPA aloittaa testauksen.
- OPH:n eHOKS kehittäelytyö ei saisi olla päällekkäin em. verkko-ohjauspalvelun kehittelyn kanssa.
- Työmarkkinatori julkaistiin myös keskeneräisenä.
- eAMK sisältää ammattikorkeakoulujen sisäistä ohjauspalvelua.

Suomesta puuttuu strateginen johtajuus eri ohjauspalvelujen ja muiden vastaavien digipalvelujen kehittämisessä. Toisistaan erillisinä saman aikaisesti kehitetään useita sähköisiä järjestelmiä, joissa sisältönä osaamisen tunnistaminen ja/tai koulutustarjooma. Esimerkkinä mainittakoon e hoks, Kansalaisen virtuaalinen assistentti Auroora, komplet, noodi. Lisäksi rakennusteollisuus tuottaa oman järjestelmän osaamisen palveluista.

Digipalvelujen käyttö edellyttää luultua enemmän asiakkaiden ohjausta niiden käyttöön. Helposti luullaan, että nuoret osaavat käyttää digipalveluja, mutta osaaminen palvelujen käytössä voi olla yllättävän heikkoa. Maahanmuuttajien joukossa on henkilöitä joita tulisi ohjata verkkopalvelujen pariin. Digipalvelut ja f2f -ohjaus ovat toistensa tukena, joista on osattava valita kulloinkin sopivin tapa.

Miten Maakunta-sote -uudistuksen jälkeen ohjataan asiakkaita moninaisten palveluntuottajien verkostossa – onko jokaisella tuottajalla oma järjestelmänsä?

5. ”OHJAUS ILMAN RAJOJA” TOIMINNAN EDISTÄMINEN

Vapaaehtoistyön- ja vertaisohjauksen mahdollisuuksia tulisi hyödyntää enemmän. Tämän työn voimaannuttava vaikutus ja tehokkuus on kiistaton sekä vapaaehtoistyötä tekeville että mukana oleville. Hyviä esimerkkejä ovat peruskoulujen lukumummit ja –ukit, nuorten, työttömien, maahanmuuttajien ryhmät ja toiminta. TAT on kehittänyt palvelun, jossa eri ammattilaiset kertovat työstään uravalintaansa pohtiville. Vertaisohjausta voisi hyödyntää myös henkilöiden erilaisissa taitevaiheissa, kuten työstä eläkkeelle siirtymisessä tai yksinäisyyden uhatessa.

Tällä työmuodolla voisi tavoittaa niitä elinikäisen ohjauksen tarvitsijoita, joita ei muuten tavoiteta.

Toteumaa

Erilaisia verkostojen ja vapaaehtoistyön yhteisiä palveluja on syntymässä.

Vapaaehtoisten työelämässä olevien ryhmä on toteuttanut keskustelutapahtuman Jyväskylän ammattikorkeakouluopiskelijoiden kanssa. Tarkoituksena auttaa keskustellen opiskelijoita löytämään oma suunta ja lisämotivaatiota opintoihinsa.

Korpilahdella on toteutettu pitkäaikaistyöttömien kokoontumisryhmä. Ryhmä on koettu voimaannuttavaksi, sieltä ei haluta olla poissa.

Jyvässeudun työllistämisyhdistyksellä on MIES-hanke ja Karstulassa TYÖMIES-hanke, joka tulee työttömiä ja työnhakijoita.

On havaittu, että joukossamme on melko paljon ihmisiä, jotka eivät uskalla toivoa parannusta elämäänsä, vaan tyytyvät siihen mitä heillä on. Tukiverkkoa tarvitsevat myös henkilöt, jotka ovat kokemustensa vuoksi oppineet pitämään itseään epäonnistujina. Tämän murtaminen voi olla avain motivoitumiseen ja eteenpäin pääsulle. Osaamisen tunnistamisella on iso arvo itsetunnon kehittämisessä. Hyviä esimerkkejä oman vahvuuden uudelleen löytämisestä on olemassa, esim. kuntoutustoimintaan osallistunut on lähtenyt opiskelemaan.

Vapaaehtoistoiminnan ja vertaistuen menetelmien hyödyntäminen mm. nivelvaiheessa olevien nuorten, työttömien tai uutta uraa etsivien ihmisten tukemisessa on hyvä idea. Vertaistukiryhmiä ja vapaaehtoistoiminnan paikkoja on paljon eri toimijoiden järjestäminä ja haasteena on se, miten ihmisiä osataan ohjata mukaan näihin toimintoihin. Keski-Suomessa Yhdistystori.fi -sivustolle on alettu kerätä vapaaehtoistoiminnan paikkoja sekä järjestöjen tarjoamia harjoittelupaikkoja osioon Osallistu – Vapaaehtoistoiminta – Työ- ja harjoittelupaikat. Tämän lisäksi Jyväskylän kaupungin vapaaehtoistoiminnan palvelut, Vapari, tarjoaa tietoa vapaaehtoistoiminnasta ja Jyväskylässä olevista vapaaehtoistoiminnan paikoista. Vertaistuen ryhmiä löytyy sivustolta <https://www.terveyskyla.fi/vertaistalo/>

Vapaaehtoistoiminnan ja vertaistuen organisoinnissa on huolehdittava toiminnan laadukkaasta järjestämisestä, joka pitää sisällään suunnitelmallisen rekrytoinnin, perehdyttämisen, mahdollisen kouluttamisen, tuen ja ohjauksen, palautteen annon ja kiitoksen. Jotta vertaistukiryhmä on ihmiselle hänen tarpeitaan tukevaa tai jotta vapaaehtoistoiminta voimaannuttaa myös vapaaehtoisena toimivaa, on huolehdittava toimintojen rakenteista ja laadukkaasta toteuttamisesta.

Strategia 2017-2018 ja sen toteutumisen seuranta

WWW sivulla Keski-Suomen ELY-keskus/Sivistys/elinikäinen ohjaus/Oikopolut

---

Strategisten painopisteiden laadinta

Keski-Suomen ELO-ryhmä kokoontui 15.11.2016 strategiatyöpajaan pohtimaan seuraavan kahden vuoden strategisia painopisteitä. Työskentelyssä tarkasteltiin ensiksi **toimintaympäristön**

muutoksia, joilla on vaikutuksia elinikäiseen ohjaukseen. Muutosten kautta pohdittiin niiden sekä **positiivisia että haasteellisia vaikutuksia**. Ajatustyöhön lisättiin **olemassa olevia ilmiöitä**, jotka eivät sisälly edellisiin, mutta pitäisi ottaa huomioon ohjauksen kehittämässä. Tarkasteltiin myös strategian 2015–2016 arvioinnissa esiin nostettuja **haasteita ja onnistumisia**. Tämän työskentelyn pohjalta mietittiin, **mitä ELO-verkoston tulisi tehdä** ja vielä, mitkä esitetyistä toimista vaikuttaisivat laajimmin tai useimpiin eri haasteisiin. Työskentelyn tuloksena nostettiin esiin painopisteitä, joihin Keski-Suomen ELO-verkoston voimin tulisi panostaa ja seurata. Lähtökohtana on, että jokainen toimija kehittää omaa toimintaansa, mutta nämä painopisteet ovat yhteisiä kehittämiskohteita.

Työskentelyn tuloksena syntyi ehdotus painopisteiksi. Ehdotus oli sähköpostikeskustelun avulla koko Keski-Suomen ELO-ryhmän arvioitavana. Strategiaa koskevat kommentit on huomioitu vuosien 2017–2018 strategisten painopisteiden muotoilussa. Esitetyt toimenpiteet ja niiden seuranta kirjataan toteutusmuistioon.

Ajatusten taustana on tunnistettu seuraavat toimintaympäristön muutokset

1. aluehallintouudistus sisältäen maakuntaviraston ja kunnan tehtävien uudelleen jaon, TE-palvelujen muotoilu Kasvupalveluiksi sekä valtion ja maakunnan tehtävien uudelleenjaon
2. koulutuksen uudistuminen, 2. asteen reformi
3. digitalisaatio
4. työelämän ja ammattien jatkuva muutos
5. maahanmuuttajien määrän lisääntyminen
6. kansainvälistyminen

Nykyisistä ilmiöistä haluttiin nostaa esille

1. Nuorten heikko sitoutuminen, pitkäjänteisyyden puute ja "shoppailumentaliteetti" opinnoissakin
2. Ohjauksen moninaiset muodot
3. Tekniikka ei toimi odotetulla tavalla, kun toimintojen sisäänajo sivuutetaan
4. Muutosten liika nopeus, jolloin päättäjät eivät näe kokonaisuutta ja asian syvyyttä tulevaisuuden näkökulmasta